

BELGIUM

Belgium sűrűn lakott, bonyolult politikai szerkezetű ország, ez a tény az ország hulladékgazdálkodása szempontjából is fontos. Belgium területe Magyarországnak egyharmada, lakosainak száma több mint 10 millió. A politikai rendszer megértése elsősre rémisztő feladatnak tűnik. A legtöbb szakterületen a kompetenciák megoszlanak a nemzeti, regionális és helyi szint között. Ez igaz a hulladékgazdálkodásra is.

Az **integrált termékpolitikát** nemzeti szinten kezelik. A központi kormány egész sor ökoadókat vezetett be, hogy a környezetkímélő termékeket támogassa, a környezetre ártalmas termékek termelését és fogyasztását pedig akadályozza.

A hulladékmegelőzés terén aktív önkormányzatok szemléletformáló tevékenységük segítségével anyagi támogatásokat kapnak a regionális kormányzatoktól. Ennek összege kb. 0,5 €/fő. Ezen kívül a három belga régió jogi eszközök és megállapodások segítségével befolyásolja a termelők és a kiskereskedők tevékenységét. Ezek a megállapodások teszik lehetővé néhány speciális anyag (olaj, gumiabroncsok, elemek, elektromos berendezések, gyógyszerek, stb.) gyűjtését.

Helyi szinten az önkormányzati hatóságok viszonylag nagy szabadságot élveznek, hogy az integrált hulladékgazdálkodás különféle változataival tetszésük szerint kísérletezzenek. A legtöbb önkormányzat olyan rendszert alakított ki, amely magába foglalja a hulladékmegelőzést, az újrahasznosítást és a hulladékégetést.

Igaz, hogy a helyi hatóságok saját hulladékgazdálkodási elveiket szabadon alakíthatják, azonban olyan jogszabályokban szabályozott céljaik vannak, amelyeket kötelesek teljesíteni. A célkitűzések szerint a nem újrahasznosítható hulladék mennyiségét 2005-ig 150kg/fő/év-re kellett csökkenteniük. Ezen kívül a belga önkormányzatoknak a helyi adórendszeren keresztül kötelezően alkalmazniuk kell a „szennyező fizet” elvet.

Az általános hulladékmegelőzési stratégiához a speciális kampányok is hozzájárultak. Ezek közé tartoznak a házi komposztálási rendszerek és az ökotanácsadók hálózata. Ezeket a szemléletformáló kampányokat a flamand hulladékgazdálkodási szakigazgatás anyagilag támogatja.

HULLADÉKGAZDÁLKODÁS A FLAMAND RÉGIÓBAN

A flamand régióban az OVAM nevű szervezet felel az 5 éves hulladékgazdálkodási tervek kidolgozásáért és végrehajtásáért. A tervek kidolgozásába bevonnak több más szereplőt is: hulladékgazdálkodásért felelős hatóságokat, intézeteket, magánszervezeteket és civil szervezeteket. Az első terv 1986-ban lépett életbe. Akkoriban az elsődleges feladatnak a szelektív gyűjtés bevezetését tekintették. Azóta kiépült egy jól működő rendszer, amelynek hatására a maradék (tehát nem hasznosítható, csak égetéssel vagy lerakással kezelhető) hulladék mennyisége fokozatosan csökken, az újrahasznosított hulladékok aránya ezzel párhuzamosan nő. Nem történik azonban semmi érdemi intézkedés a keletkező hulladékok mennyiségének csökkentése terén, így nem csoda, hogy az EU többi országához hasonlóan az egy főre jutó háztartási hulladék mennyisége évről évre növekszik.

1995-ben a flamand régió egy lakosa átlagosan még „csak” 492 kg hulladékot termelt, 2002-ben ez az érték azonban már 564 kg.

A régióban **alapvetően az újrahasznosításra koncentrálnak**, ezt az iparágat kívánják helyzetbe hozni, versenyképességét növelni. Ennek eszköze lehet például, hogy az égetés és a lerakás díját fokozatosan emelik, a rájuk vonatkozó előírásokat szigorítják. Fontos előrelépés, hogy nem tervezik újabb égetők építését, lerakásban pedig az önellátás a cél (a flamand régió szemetét nem kívánják más területekre szállítani és lerakni).

Mivel korábban a lerakás és az égetés volt a fő hulladékkezelési mód, a 6 millió lakosú flamand régióban már jelenleg is közel 10 kommunális égető és 12 lerakó működik. Érthető, hogy ezek után nem szeretnék újabb ártalmatlanító berendezéseket építeni.

A **maradék hulladék mennyiségének csökkentésére ütemtervet készítettek**. A 2003-2007 időszakra szóló terv során a régió lakosainak maradék hulladék termelését az alábbi ütemben kívánják csökkenteni:

2003-ra 180 kg/fő,
2005-re 165 kg/fő,
2007-re 150 kg/fő.

Ez a cél akkor valósulhat meg, ha az újrahasznosítás aránya növekszik, ezért 2007-re a háztartási hulladék 69%-át szeretnék másodnyersanyagként felhasználni (2000-ben ez 66% volt).

A régió az elvárások teljesítéséről az önkormányzatokkal szerződést köt. Ennek lényege, hogy nem büntetik azt a települést, amelyik nem tartja be a megállapodást, viszont előnyben részesítik azokat, amelyek igen (pl. bizonyos támogatások, pályázatok esetében). A lerakásra és az égetésre kivetetett adókból befolyt összeg egy részét ennek az ösztönző rendszernek a működtetésére költik.

Visszavételi kötelezettséget írtak elő pl. az elemekre, gyógyszerekre, elektronikai berendezésekre. Önkéntes megállapodásokat kötnek vállalatokkal egy-egy konkrét feladat, cél megvalósításáért. Azoknak a vállalatoknak, melyek évente 10 tonnánál több csomagolóanyagot dobnak a piacra, hulladékmegelőzési tervet kell készíteniük.

DIFFERENCIÁLT SZEMÉTDÍJ A FLAMANDOKNÁL

A 90-es évek közepére a szelektív gyűjtés a legtöbb helyen általánossá vált, ezért 1995-ben a flamand kormány úgy döntött, hogy a továbbiakban hangsúlyosabban fog a megelőzésre koncentrálni. A korábban már említett célok mellett megjelentek újabbak is:

- ökológiailag felelős fogyasztás ösztönzése
- olyan rendszer kialakítása, amelyben a szemétkeléshez a háztartások nagyobb arányban járulnak hozzá (eddig a költségek kb. 50%-át az önkormányzatok fedezték).

A flamand települések többségében bevezették a differenciált szemétdíj fizetés rendszerét. Ez azt jelenti, hogy a lakosok különböző térfogatú szemetes zsákokat igényelhetnek a szolgáltatótól – külön a maradéknak és külön a hasznosítható hulladékoknak. A maradék

hulladékok esetében a zsákok ára térfogat szerint változó (0,5-3,75 €), a hasznosítható anyagok zsákjáért pedig az előbbieknél alacsonyabb fix összeget (0,25 €) állapítanak meg. Tehát a fogyasztó a szemétermelése arányában fizet a hulladékkezelésért. A zsákok árán túl néhány helyen plusz alapdíjat is kell fizetni a szolgáltatásért.

Ez a rendszer egyrészt vásárláskor a hasznosítható anyagok választására, másrészt kevesebb szemét termelésére ösztönöz. Természetesen ehhez a termékkínálatban meg kell jeleníteni a hulladékszegényebb és újrahasznosításra alkalmas alternatívákat is. Ez sajnos Belgiumban sem jellemző igazán: az eldobó csomagolások túlsúlya ott is megfigyelhető. Ennek megváltoztatására állami szintű szabályozásra lenne szükség. A keretek lehetőséget adnak azonban a házi komposztálásra és az újrahasználatra is.

Házi komposztálás támogatása

A régióban több helyen is „komposztmester tanfolyamok” indultak. Akik elvégezték, vállalták, hogy továbbadják tudásukat szomszédjaiknak, ismerőseiknek. A kampánynak köszönhetően 2002-ben a flamandok 34%-a komposztált.

Használt tárgyak boltja (reuse center)

A régióban egyre több olyan bolt működik, amely használt tárgyak vételével és eladásával foglalkozik. A boltok 20.000 tonna újrahasználató tárgy, eszköz begyűjtését, cseréjét és árusítását tették lehetővé, és egyúttal 1000 új munkahelyet teremtettek.

Újrahasználat

Rendezvényeken, turisztikai régiókban támogatják pl. a műanyag poharak újrahasználatát, a fürdőhelyeken az ivókulacsok használatát népszerűsítik. Az angliai Milton-Keynes-hez hasonlóan támogatást adnak a cserélhető bélésű pelenkák használatához.

A felsorolt kezdeményezések sajnos nem tudták megállítani a települési hulladékok mennyiségének növekedését, ezért a flamand kormány és a hulladékgazdálkodásért felelős OVAM a 2003-2007 közötti időszakra új ötlettel állt elő. Hulladékgazdálkodási tervükben háromféle forgatókönyvet dolgoztak ki:

- A „fokozatos” program célja, hogy 2007-re a maradék hulladék 133.000 tonnával csökkenjen.
- A „fenntartható” program célja, hogy 2007-re a maradék hulladék 441.000 tonnával csökkenjen.
- A „fenntartható-plusz” program, hogy 2007-re a maradék hulladék 553.000 tonnával csökkenjen.

Ha a 3. forgatókönyv valósulna meg, akkor 2007-re akár az 1995-ös hulladéktermelési szintre is visszatérhetnének. A terv végrehajtásához az eddiginél sokkal több forrást biztosítanak.

A célok elérése érdekében a régió helyi megállapodásokat köt a településekkel. A forgatókönyvek függvényében háromféle program közül lehet választani:

A „minimál” program elemei:

- az ökológiailag felelős fogyasztás elvét meg kell jeleníteni a szolgáltatásokban
- a hulladék megelőzés lehetőségeiről tájékoztatni kell a lakosságot

- hulladékudvarokat kell létesíteni
- szelektív gyűjtést kell működtetni
- a maradék hulladékot megfelelő módon kell kezelni

A „mérsékelt” program elemei:

- a ökológiailag felelős fogyasztást elősegítő szolgáltatásokat kell működtetni és kommunikálni
- a hulladék megelőzés lehetőségeiről tájékoztatni kell a lakosokat
- támogatni kell az iskolai megelőző programokat
- a település saját szolgáltatásait is a megelőzés jegyében kell megszervezni

A „maxi” program elemei:

- integrált programot kell kidolgozni (ebbe beletartoznak a víz, a természeti környezet, a szállítás és az energia kérdései is)

2003. áprilisában 221 település döntött úgy, hogy a fenti programok valamelyikéről a régióval megállapodást ír alá. 150 település választotta az első változatot, 70 a másodikat, és csupán egy (Hasselt városa) a harmadik verziót. Hogy milyen eredményre jutnak, az majd 2007-ben kiderül.

További információ:

<http://www.ovam.be>

KOMPOSZTÁLÁS ANTWERPENBEN

Házi komposztálás

1998-ban a belgiumi Antwerpen város környezetvédelmi bizottsága a flamand régió hulladékgazdálkodási hatóságának (OVAM) segítségével a helyi lakosok részére **ingyenes házi komposztálási tanfolyamokat szervezett**. Az elméleti és gyakorlati kérdésekkel is foglalkozó egy éves képzés végén közel 75 résztvevő kapta meg a „komposztálás mestere” címet. Az újdonsült szakemberek vállalták, hogy a város lakói körében elősegítik az egyéni komposztálás elterjesztését. 1999-ben úgy becsülték, hogy a saját kerttel rendelkező 70.000 antwerpeni polgár közül közel 10.000 otthon komposztált. A komposztmesterei hálózat tagjai szakosodott munkacsoportokat alkottak. A program reklámozása többféle formában zajlott: figyelemfelhívó képeslapok, cikkek a helyi újságokban, vitaestek, tájékoztató standok és ingyenes telefonos tanácsadó szolgálat.

2001 végén egész Flandriában közel 3000 komposztmestert vettek nyilvántartásba. A kezdeményezést Belgium mindhárom régiójára (Flandria, Vallónia és Brüsszel) kiterjesztik.

Városi komposztálólhelyek

A komposztálási szakemberek képzése mellett Antwerpen városi komposztálóközpontokat is létrehozott. A viszonylag hátrányos helyzetű városrészekben komposztgyűjtő helyeket alakítottak ki, és ezzel egy időben társadalmi részvétellel egyes zöldterületeket megújítottak.

1999 októberében 1250 eurós pénzügyi támogatásból három komposztálóhelyet hoztak létre és üzemeltettek.

HULLADÉKCSÖKKENTÉS BRÜSSZELBEN

Brüsszelben az 1998-2002 közötti időszakra vonatkozó hulladékgazdálkodási terv hulladékmegelőzésre 1,12 millió €-t biztosított. A Régióban kb. 1 millió ember él, a háztartások száma 475.000. A keletkező háztartási hulladék mennyisége 360kg/fő.

A kitűzött cél az volt, hogy 2002-re a keletkező hulladék mennyisége 10%-kal csökkenjen. A fogyasztóvédelmi egyesületekkel közösen felállítottak egy „Fenntartható fogyasztás és környezetvédelmi védjegyek” információs központot, amely tájékoztatja a közvéleményt a logókról, védjegyekről, környezetbarát termékekről. A projekt alapvető fontosságúnak tartja, hogy a **helybeliek bekapcsolódjanak a munkába.**

Az átfogó programon belül egyes próbálkozások sikeresek voltak, mások kudarcot vallottak, de az mindenképpen a fő irány megerősítését mutatja, hogy a legújabb hulladékgazdálkodási terv (2003-2007) **fő célja is a megelőzés, sőt még egy lépéssel tovább haladva a dematerializálás.** Ez azt jelenti, hogy a jólétet meg akarják őrizni, de úgy, hogy eközben a természeti erőforrások felhasználása és az energiafogyasztás csökkenjen.

A brüsszeli program rendkívül sokfelé ágazik, legfőbb elemei a következők:

1. A vásárlási hulladékok mennyiségének csökkentése
2. A szórólapok mennyiségének csökkentése matricákkal és jogi eszközökkel
3. A kidobott ételek mennyiségének csökkentése
4. Javítások és újrahasználat
5. Az egyéni komposztálás támogatása
6. Tudatformálás, ökotanácsadók
7. Iskolai akciók
8. A hivatalokban képződő hulladékok mennyiségének csökkentése

A HuMuSz megjegyzése:

Az eredményes munkához mindenképpen összetett programokban kell gondolkodni: a szemléletformálásnak és a konkrét akcióknak ki kell egészíteniük egymást. Hiába a szemléletformáló programok, ha a lakosoknak nincs lehetőségük életmódjuk vagy vásárlási szokásaik megváltoztatására. Hiába szervezünk egy-egy konkrét akciót, ha a lakosság nem ismeri az adott lehetőséget. Hiába minden erőfeszítés, ha a polgárok nem értik a téma fontosságát, nem látják, hogy döntéseiknek, tetteiknek milyen jelentőségük van a folyamatban. Az emberek szemlélete általában lassan változik, ezért valódi eredmény eléréséhez hosszú távú programokat érdemes tervezni.

ÖKOTANÁCSADÓK BRÜSSZELBEN

A Régió második hulladékgazdálkodási tervének megfelelően pályázati úton kiválasztottak egy kommunikációs ügynökséget, amely 1999 októberé és 2002 közepe között hatfős ökotanácsadói szolgálatot működtetett. A tanácsadáshoz a háttéranyagokat a Brüsszeli Környezetgazdálkodási Intézet (IBGE-BIM) készítette el. A tanácsadás témája a hulladék képződésének elkerülése, a komposztálás és a hulladékok szétválogatása volt. A tanácsadók egyrészt igyekeztek minél több emberrel kapcsolatba lépni, másrészt a kiválasztott

mintaprojektek résztvevőinek és az érdeklődőknek igyekeztek minél megalapozottabb tanácsokat adni.

A kapcsolatfelvétel többek között a vásárokon, nagyszabású rendezvényeken, bevásárlóközpontokban, piacokon, galériákban, iskolákban és közparkokban történt. Három év alatt összesen 95 000 lakossal léptek kapcsolatba. A hulladék mennyiségének csökkentéséről szóló kiadványok megjelentek az orvosi rendelőkben és boltokban.

Egy kiválasztott önkormányzat (Watermael-Boitsfort) területén 1999 közepétől 2000 közepéig rendszeresen ismétlődő, sokirányú tevékenységgel igyekeztek elérni a lakosságot. A célközönségbe nemcsak a véletlenszerűen elérhető polgárok tartoztak, de az egyesületek és az orvosi szakma is.

2000 közepétől az ökotanácsadók rendszeresen felkerestek egy-egy lakónegyedet, ahol a boltokban a helybeliekkel beszélgettek, és felvették a kapcsolatot az iskolákkal, egyesületekkel, kereskedőkkel is. Az egy hónapos akció idején a tanácsadók egyéni beszélgetésekben adtak hulladékcsökkentési ötleteket, majd a program egy hétfői rendezvénnyel ért véget. 2001 végén és 2002 elején a munka Belgium 8 másik kerületére is kiterjedt.

2001 szeptemberében készült egy felmérés, ami azt mutatta, hogy a brüsszeli lakosok 15%-a tudott az ökotanácsadókról és 4%-uk személyesen találkozott is velük.

Intenzív munka kiválasztott családokban

1998-ban több brüsszeli nem-kormányzati szervezet összefogásával Berchem-Ste-Agathe városrészben esténként előadásokat tartottak a hulladékképződés megelőzéséről és a komposztálásról. Négy kiválasztott család tájékoztatására különös hangsúlyt fektettek. Az eredmény nem maradt el. A felmérés szerint a négy családban a hulladéktermelés egy év alatt átlagosan 58%-kal csökkent, a szelektíven gyűjtött frakciók szétválogatása után visszamaradt vegyes hulladék pedig 65%-kal lett kevesebb. Ez az eredmény a komposztálásnak, a jobb válogatásnak és a hulladékképződés megelőzésének köszönhető. (A visszaváltható üvegek vásárlásán és a nagy tételben történő vásárláson túl a lakók a vízfogyasztás mérséklésére is törekedtek.) Hasonló kísérleti programot egy 25 lakásos társasházban is végrehajtottak.

A kísérleti programok igen eredményesnek bizonyultak, de a szükséges emberi és anyagi erőforrások is rendkívüliek. 4 családra 12.500 €-t, egy másik kísérletben 470 családra 20.000 €-t, egy harmadikban 9500 lakosra 279.000 €-t költöttek.

Eredmények

Brüsszelben a lakosság szemléletének változásáról több alapos felmérés készült. Ezekben az ökotanácsadás (és más hasonló tevékenységek) eredményessége egyértelműen megmutatkozott. Ám a legizgalmasabb mégis csak az, hogy az elszállítandó hulladék mennyisége hogyan változott. Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a **maradék hulladék mennyisége 1998 és 2002 között egyértelműen csökkent**, ami a szelektív gyűjtés eredményességének javulását jelzi. **Ugyanakkor az összes hulladékmennyiség lényegesen nem változott.** Más nagyvárosokkal összehasonlítva már a hulladékmennyiség **stagnálása is nagy eredménynek számít**, ezért a Brüsszeli Régió értékelése szerint mindenképpen folytatni

kell ezt a munkát. Ha az ismétlődő emlékeztető kampányok folytatódnak, van remény arra, hogy a felelős fogyasztói magatartás megerősödik.

A HuMuSz megjegyzése:

Az állandó tanácsadó szolgáltatást nagyon fontosnak tartjuk. Az elmúlt években a környezeti kérdésekre érzékeny lakosság aránya hazánkban is növekedett. Elkötelezettségüket, aktivitásukat azzal növelhetjük, ha könnyen elérhető tanácsadó szolgáltatást biztosítunk számukra (pl. telefonon, honlapon). Több hazai civil zöld szervezet létrehozta a Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózatát. A hazai önkormányzatok is sokat tehetnek azért, hogy a tanácsadói szolgáltatások egyre ismertebbé váljanak, a civilek, önkormányzatok és a kormányzati szervek közötti együttműködés a lakosság érdekében erősödjön.

IVÓKUTAK A BRÜSSZELI ISKOLÁKBAN

A brüsszeli iskolák hulladékának 30%-a műanyag palack, de van olyan iskola, amelyikben ez az arány eléri az 50%-ot. Ráadásul sok olyan palackot is kidobnak, amelyikben még van üdítőital.

Brüsszel Város Önkormányzata felismerte a probléma jelentőségét. A kidobott palackok mennyiségének csökkentése érdekében először egyetlen iskolában kipróbálták, hogy milyen hatással van a keletkező hulladék mennyiségére, ha a gyerekek számára könnyen hozzáférhető helyen ivókutat állítanak fel. **Az eredmény meglepően jó volt, a kidobott műanyag palackok mennyisége 50%-kal csökkent.**

Az eredményen fölbátorodva Brüsszel Város Önkormányzata és a Brüsszeli Környezetgazdálkodási Intézet (IBGE-BIM) 2002 márciusában széleskörű akcióba kezdett. A brüsszeli általános iskolák részére pályázatot hirdettek, amelynek eredményeképpen 2 év alatt 121 iskolában 180 ivókutat szereltek fel. Az akció sikerét - a pusztán műszaki megoldáson túl - kiegészítő eszközökkel is segítették. Lehetőség nyílt a víz minőségének elemzésére, és a tanárok oktatási anyagokat is kaptak, amelynek segítségével a gyerekekkel megértethették az ivókutak jelentőségét. A kiválasztott osztályokban végzett felmérések azt mutatták, hogy az iskolai hulladék mennyisége az ivókutak felszerelése után 43%-kal csökkent. A hulladékmennyiség csökkenésében más intézkedéseknek is szerepük volt, például annak, hogy a gyerekek tartós ivókulacsokat kaptak, amit osztályteremben lévő csapokból friss vízzel feltölthettek.

Kulacsokkal és ételdobozokkal a csomagolóanyag felhasználás csökkenthető

Egy 1999-ben végzett brüsszeli felmérés szerint az árusító automatákkal felszerelt iskolákban a csomagolási hulladék 64%-a Tetra Brik vagy műanyagpalack, 15%-a pedig műanyag és alumínium fólia.

Erre a problémára kétféle logikus válasz adódik:

- Bízthatni lehet az iskolákat, hogy változtassák meg eddigi szabályozásukat, és távolítsák el az árusító automatákat, írják elő az ételdobozok használatát, stb.
- Segíteni lehet a gyerekek viselkedésének megváltozását kulacsok és ételdobozok ajándékozásával.

Az IBGE-BIM úgy döntött, hogy vonzó külsejű kulacsokat és ételdobozokat gyárt, amelyen egy tréfás rajz a hulladékmegelőzésre buzdít. A program keretében 1999 óta 13500 ételdobozt és 2000 kulacsot osztottak ki a gyerekeknek.

A brüsszeli hagyományoknak megfelelően az akció sikerének megítélését nem bízták a véletlenre. A 2002-2003-ban végzett felmérés a következő eredményeket találta:

- Az akció megkezdése előtt az iskolákban a tanulóknak csak 9,5 %-a használt újratölthető palackokat.
- Abban a 6 iskolában, ahol a kulacsok elterjesztésére akciót indítottak, az átlagos növekedés 44,5 %-os volt (igen jelentős, 10 és 80 % közötti ingadozással).

A legfőbb akadály a szülők meggyőzése volt. A kiváráó, kétkedő álláspontot csak azok az iskolák tudták legyőzni, amelyek ingyen adtak kulacsot minden gyereknek vagy az iskolai házirendben megkövetelték a kulacsok használatát. Ezekben az iskolákban a kidobott Tetrabrik dobozok és műanyag palackok mennyisége átlagosan 45%-kal csökkent. A csökkenéshez ebben az esetben is több tényező járult hozzá, hiszen a kulacsok ajándékozásával egyidejűleg sok helyen ivókutakat szereltek fel, továbbá a büfékben betétdíjas üvegeket és újrahasználató poharakat kezdtek használni.

Az ételdobozok kezdettől fogva nagyon népszerűek voltak, de még mindig sok alumínium és műanyag fóliát használnak. Általában elmondható, hogy az iskolai akciók a keletkezett hulladékok mennyiségét jelentősen csökkentették.

A HuMuSz megjegyzése:

Az iskolák sokat tehetnek azért is, hogy a sulibüfékben egészséges és csomagolásszegény termékek kapjanak helyet. Ebben az ügyben a döntés joga és a felelősség terhe az iskolavezetésé, de az önkormányzatok egy-egy kisebb pályázat kiírásával ösztönözni tudják az iskolákat a sulibüfék valódi megreformálására.

JUTALOMKÁRTYA BRÜSSZELBEN

A „Bevásárlónegyedek újjáélesztéséért” nevű non-profit szervezet 2000-ben 12 bevásárlónegyedben indította el kampányát. Céljuk az volt, hogy a vásárlókat hulladékszegény termékek vásárlására ösztönözzék, és ezáltal vásárlási szokásaikat hosszú távon megváltoztassák.

„Környezetkímélő vásárló”kártyákat bocsátottak ki, amelyek 250 üzletben voltak érvényesek. Számos környezetkímélő vásárlási döntésért a tulajdonos pecsétet kapott a kártyájára. A jutalmazandó választások közé tartozott az újrahasználató bevásárlószatyrok és kenyérszakok használata, és a zöld címkével megjelölt, kevés csomagolóanyagba csomagolt termékek vásárlása. Ha a vásárló 20 pecsétet összegyűjtött, részt vehetett a hetente megtartott tombolahúzáson. A hulladékszegény termékek vásárlói sokféle ajándékot nyerhettek.

HULLADÉKCSÖKKENTÉS DILBEEK-BEN

Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a flamand régióon belül a regionális hulladékgazdálkodási program hogyan jelenik meg egy konkrét település saját hulladékgazdálkodási programjában.

Dilbeek a flamand régió egyik leggazdagabb városa. A települési hulladék mennyiségének folyamatos növekedése 1993-ban Dilbeek önkormányzatát arra készítette, hogy önként vállalja egy olyan **mintaprogram** elindítását, amelybe a lakosokat és a városi intézményeket is bevonja. Céljük a települési hulladék mennyiségének csökkentése volt.

1993-ban felmérést készítettek a háztartásokban keletkező csomagolásokról és a házi szemetesek tartalmáról. A felmérést egy információs kampány követte, amely a hulladékmegelőzés népszerűsítését tűzte ki célul.

A kampány kidolgozásában a település különböző csoportjai vettek részt: polgárok, politikusok, környezetvédők, szakértők, különböző társadalmi csoportok képviselői. A munka során két munkacsoport alakult. Az egyik a technikai lebonyolításáért, a másik a társadalmi tudatosság megteremtéséért volt felelős.

A kampányban a csomagolási hulladékok megelőzését és a szerves hulladékok komposztálását tűzték ki célul.

A program lebonyolításához az OVAM (a régió hulladékgazdálkodását irányító szervezet) 97.000 €-val járult hozzá – ez a költségek felét fedezte.

A program megvalósítása során először is információs irodát nyitottak, hogy mindenki számára lehetőséget biztosítsanak a program megismerésére.

Ezt követően húsz önkéntest képeztek ki **komposztálási tanácsadónak**. Az ő feladatuk a házi komposztálás népszerűsítése, elterjesztése.

A csomagolási hulladékok csökkentése érdekében az alábbi irányokba indultak el:

- Arra kérték az eladókat, hogy változtassanak üzletpolitikájukon: műanyag szatyor helyett papírzacskót használjanak, műanyag flakonos és kombinált csomagolású italok helyett visszaváltható palackos italokat árusítsanak.
- Az iskolákat a kombinált csomagolású italok árusításának visszaszorítására bíztatták, a gyerekeket pedig arra, hogy ételdobozban vigyenek maguknak tízórait az iskolába.
- A lakosságot tájékoztató anyagok terjesztésével igyekeztek meggyőzni arról, hogy a kevésbé becsomagolt terméket válasszák, és hogy kevesebb kombinált csomagolású terméket vásároljanak, stb.
- A városban fórumot teremtettek arra, hogy a lakosság, a politikusok és a környezetvédelem iránt elkötelezett szakértők megoszthassák egymással tapasztalataikat, elmondhassák egymásnak véleményüket.

Dilbeekben az átalányfizetéses rendszert egy 2 éves átállási szakasz (1996-97) után felváltotta a differenciált szemétdíj fizetési rendszer. Az önkormányzat kétféle zsákot ad a lakosoknak: az egyiket a maradék háztartási hulladéknak, a másikat az újrahasznosítható hulladékoknak. Ezekért térfogatuk alapján más-más árat kell fizetni. Ha valaki pénzt akar megtakarítani, az általa termelt hulladék mennyiségének csökkentésére kell törekednie.

Eredmények

A lakosság kétharmada betartotta a hulladék megelőzési javaslatokat, ennek következtében Dilbeek maradék háztartási hulladéka 1996-ban 6 hónap alatt 40%-kal csökkent, miközben az egész régióban a hulladéktermelés átlagos mennyisége nem csökkent.

Ma a dilbeekiek 60%-a komposztál. Van, aki a házi komposztálást választja, mások a városban működő 3000 komposztáló valamelyikét veszik igénybe. Az OVAM ezt a programot igyekszik a többi flamand településen is elterjeszteni.

Mindezzel természetesen együtt járt, hogy a hulladékkezelés költségei is csökkentek.

Év	a hulladékkezelés költségei a bevezetett program hatására	a hulladékkezelés kalkulált költségei a program bevezetése nélkül	a hulladékkezelés egy főre eső költségei a bevezetett program hatására
1995	1,77 millió €	1,77 millió €	32,5 €
1996	1,25 millió €	2,23 millió €	29 €
1997	1,24 millió €	2,48 millió €	28,8 €

A HuMuSz megjegyzése:

Fontos kiemelni, hogy a vallonok a kereskedőket is megpróbálták bevonni a programba. Hazánkban is igen nagy probléma, hogy a boltokból a környezetbarát alternatívák szinte teljesen eltűntek, így a környezettudatos fogyasztók választási lehetőség nélkül maradtak. Ez egyrészt az ipar felelőssége (amely alig gyárt ilyen termékeket), másrészt a kereskedelemé, amely a meglévők forgalmazását is sokszor megnehezíti (lásd a visszaváltható csomagolásokat).

HULLADÉKCSÖKKENTÉS GEMBLoux-BAN

A következő példával azt kívánjuk bemutatni, hogy egy vallon kistelepülés saját elhatározásából is sok mindent megtehet hulladékmennyiségének csökkentéséért.

A 21.000 lakosú vallon kistelepülésen 2001-ben a növekvő szemétdíjak, a lakosságtól elvárt egyre jelentősebb erőfeszítések (válogatás, tárolás, elhelyezés) és a szelektív gyűjtés viszonylag magas költségei miatt úgy döntöttek, hogy a hulladékkérdést megpróbálják a megelőzés felől megközelíteni. Nem kisebb feladatot tűzték maguk elé, mint hogy a régióban az ő településükön keletkezzen a legkevesebb hulladék (természetesen egy főre számítva).

További célként az alábbiakat jelölték meg:

- csökkenteni kell a hulladékkezelésből adódó szennyezést (ez a lerakás és égetés arányának csökkentését jelenti)
- vissza kell fogni a háztartások költségeinek növekedését
- a „szennyező fizet” elv alkalmazásával a szemétermelés csökkentését kell ösztönözni
- a példamutatás elvét érvényesíteni kell a helyi állami intézményekben.

A célok elérése érdekében az önkormányzat, a szolgáltató, a kistérségi megbízott és az Espace Environment közös programot dolgozott ki. 2002. nyarán el is fogadták a helyi megelőzési tervet, melynek főbb elemei a következők voltak:

- csökkenteni kell a csomagolási hulladékok mennyiségét
- csökkenteni kell a helyi állami intézményekben keletkező hulladék mennyiségét
- népszerűsíteni kell a házi komposztálást (ennek érdekében komposztáló tanfolyamokat indítottak)
- gondot kell fordítani az iskolákban a hulladékmegelőzéssel kapcsolatos ismeretek oktatására
- ösztönözni kell a helyi partnerséget (ennek keretében gyűléseket szerveztek az aktívabb lakosok számára, hogy ott elmondhassák a programról kialakított véleményüket, új ötleteiket, javaslataikat).

A programban résztvevő lakosok, iskolák, intézmények „jelentkezési lapot” töltöttek ki, ezzel tették kicsit hivatalosabbá az együttműködésüket. A program eredményeiről sajnos nincsen hírünk.

További információ:

<http://mrw.wallonie.be>

http://www.uvcw.be/cadredevie/matieres/environnement/0402_gestion_dechets

<http://www.minidechets.org>